

Családbarát jövőkép

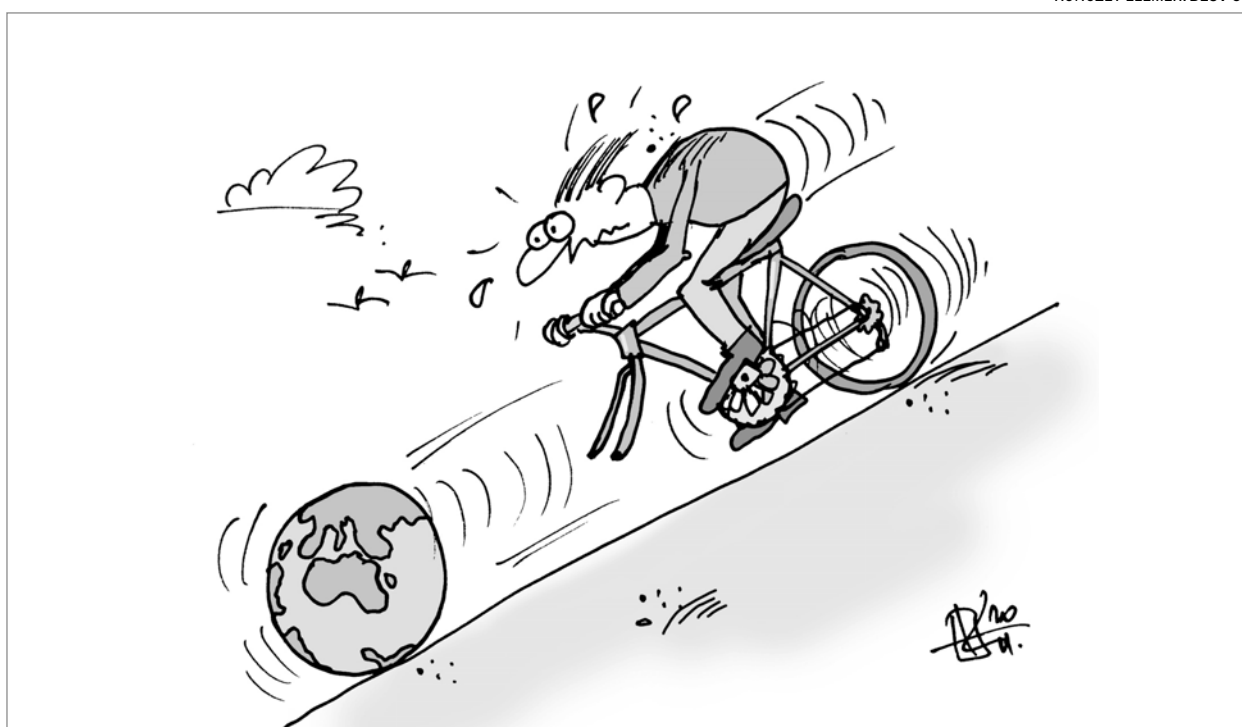
MAKKAY JÓZSEF

Egy éve okoz váltakozó belpolitikai vitát a Koa-líció a családért nevű civil szervezett hárommil-lió aláírással megtámogatott alkotmánymódo-sítási kérése, amelyben a kezdeményezők a tör-vényhozástól azt szorgalmazzák, hogy Románia alaptörvényében tétélesen szerepeljen: a csa-lád intézménye egy férfi és egy nő házasságán alapszik. A példátlanul nagy számú aláírással és széleskörű egyházi támogatással benyújtott polgári kezdeményezés valamennyi párt szá-mára kemény dió ahhoz, hogy a jogszabály-kez-deményezés tíz hónapi várakozás után vakvá-gányra kerüljön. A szexuális kisebbségek joga-it védő néhány civil szervezet tiltakozása ellené-re a törvénytervezet márciusban mégis beke-rült a törvényalkotási munka taposómalmába, és miután hét elején a képviselőház plénuma cikkelyenként elfogadta a szöveget, a másnap-ra meghirdetett szavazás – amelynek érvényes-ségéhez kétharmados többség kell – egyelőre elmaradt. Parlamenti források szerint, azonban ami késik, nem múlik, így hamarosan Romá-nia is felkerül azon európai országok közé, ahol a család eredeti fogalmát és társadalmi fontos-ságát az ország alaptörvénye garantálja. (Mint ismeretes, a 2012. január 1-jén hatályba lépett magyar alaptörvény is kimondja ezt).

A különböző, szélsőségesen liberális szervezetek ezzel kapcsolatos támadásaira kár szót fecsérelni, hiszen a család intézményének fontossága, megtartó ereje, az ország jövője szempontjából betöltött szerepe minden más törekvést felül kell írjon, ami az egészséges társadalomnak alapsejtjét veszélyezteti. Egy olyan országban, ahol az elmúlt 27 évben bekövetkezett demog-ráfiai zuhanás beláthatatlan következményekkel fenyegeti nemcsak az ország gazdasági fejlődé-sét, hanem a következő évtizedekben nyugdíjba vonuló nemzedékeket is, a politikumnak minden lehetséges eszközt be kell vetnie e negatív szüle-tési trend megfordításáért.

Az alkotmánymódosítás önmagában, persze, kevés. Jól átgondolt és hatékony családbarát törvények nélkül a társadalom – és benne a romániai magyarság – nem tud túllépni a mai mélypontra. A viszonylagos anyagi jólét és lét-biztonság néhány erdélyi centruma azt igazolja, hogyha vonzóvá lehet tenni egy-egy települést, az a gyerekvállalásra is pozitívan hat. Ezt igazol-jak a kolozsvári fiatalok házassodási és gyerekvál-lalási kedve: tavaly mindkét területen országos rekord született.

Az egyelőre egyedinek tűnő hazai példák azt igazolják, hogy a demográfiai szakadékból is van kiút. A nagy kérdés az, miként lehet ezt or-szágosan is kamatoztatni. Az alkotmánymódo-sító törekvés, illetve az ehhez kapcsolódó törvé-nyek jelenthetnek ehhez jó kezdetet.

Iskolaügyi kísérletek

FODOR JÁNOS

Emlékszem, az én generációm isko-láskorban meg volt győződve arról, hogy kísérleti egerek vagyunk, ugyanis ekkor vezették be az ún. képességvizs-gát, a 8. osztály végén a továbbtanulás lehetőségét eldöntő „capacitátét”. A későbbi generációkat is sikerült meg-lepni egy-egy nem várt trükkel: az év közben módosított érettségi módszer-tannal, vagy éppen az orwelli környe-zetet felidéző videokamerákkal őrzött vizsgákkal. A folyamat azóta sem zárult le, hiszen folyamatos reformok, kísérletek és változások zajlanak, talán az egyetlen olyan területen, amely a legnagyobb mértékben igényelné a stabilitást, hiszen eredményei csakis hosszú távon mutatkoznak meg. Azon-ban napjainkban az oktatásügy olyan, mint egy massa, amelyet folyama-tosan átforgatnak az épp hatalmon levő kormányzat.

Szomorúan olvastam az utóbbi idő-szakban a marosvásárhelyi Római Ka-tolikus Gimnáziummal kapcsolatos fej-leményeket. Ennek számai a már-már karkai abszurdhoz képest is kifürkész-hetetlenek. A helyi és országos, de az-óta immár nemzetközi nyomás sem enged pontot tenni az eseménysorozat

végére, és bár nehéz megítélni, hiszen naponta változnak a fejlemények, elő-reláthatólag a közeljövőben megnyug-tató módon nem fog tisztázódni az is-kola ügye.

Nem lehet nem észrevenni a párhuz-amot a két világháború közötti idő-szakkal. Ekkor a Romániához került erdélyi iskolákban bevezették köte-lező tannyelvnek a románt. A hírhedt 1925-ös oktatási törvény kidolgozása Constantin Angelescu nemzeti liberá-lis párti közoktatásügyi miniszter ne-véhez fűződik. Az is a történet része, hogy a kisebbségi oktatás fenntartá-sa gyakorlatilag a felekezeti iskolák terhe volt, melyek többnyire állami tá-mogatás nélkül működtek, sokukat be is zárták. Ezeknek az iskoláknak na-gyon kevés esetben volt nyilvánossá-gi joguk, ami azt jelentette, hogy az ott tanuló diákoknak később más ál-lami intézményekben kellett vizsgá-kat tenniük, olykor nehezített körülmények/feltételek között. Ez meg is látszott az eredményeken, volt olyan év, amikor a magyar diákok mintegy háromnegyedét vágták el az érettsé-gi vizsgákon. És történt mindez az ak-kori politikusok, egyházak tiltakozá-sa ellenére. Ezzel csak azt szerettem volna szemléltetni, hogy voltak olyan időszakok, amelyekben nehezebben lehetett boldogulni diáknak, szülőnek és pedagógusnak (végül a társada-lomnak) egyaránt.

Pedig, ha már politikust említettem, akkoriban a felekezeti és általánosan

a kisebbségi oktatást érintő kérdés-kört Bernády György közbenjárásá-val „lobbították” az egyházak, illetve a tanintézmények. A felekezeti oktatást érintő tárgyalások kudarcot vallo-tak. „Hiába volt minden fáradozás” – állapította meg Bernády a feleke-zeti értekezleten, csüggedésének azonban a szélesebb nyilvánosság előtt semmi jelét nem adta, sőt a ko-rabeli sajtóban gyakorlatilag tájékoz-tató, biztató jellegű cikkeket közölt az egyébként nyilvánvalóan lehan-goló helyzetről. „Előbb vagy utóbb mégis fel fogja váltani a gyűlölködő elvakultságot a belátó és megértő józanság” – írta Bernády 1925-ben, az első érettségi vizsgák utáni sokkot követően. Azt gondolom, nem szabad a múltba nézve élni, viszont olykor lehet tanulni múltunk meghatározó időszakából, ezzel felvértezve a je-lent és segíteni a jövőt.

Nehéz bármi okosat mondani olyan-kor, amikor egy látszólag kifürkész-hetetlen helyzet hálójában küzd a tanintézmény fennmaradásáért a közösség nevében számos szülő, szer-vezet, politikus. Azonban a józan ész, a felelősség és a jó szándék mindennél fontosabb az érintett feleknek, minden oldalon. Talán ma is ez volna Bernády múltbeli üzenete. Márpedig valamit mindenképp kezdeni kell az oktatás-ügyet jelentő képlékeny masszával, még ha jelenleg se lenyelni, se kiköpní nem lehet. Viszont az biztos, hogy együtt kell élni vele.

Lé

LOKODI IMRE

A völgyben nem értik, honnan és mi-ből. Mindjárt a Zengő felé néznek, a he-gyet megtámasztják sok-sok tekintet-tel. Pedig a Zengő felett szikrázik az ég-bolt, sehol egy árva felhő, hát akkor honnan lenne eső. Pedig az árok tele van vízzel, én úgy mondom, hogy vízzel. Né-zik az emberek, hogy a völgyben színlít-tig telik a sánc, és még mind jön vala-honnan a lé, mert a víz a völgyi szójárás szerint már nem víz, ha egyszer az árok-ba kerül, hanem közönséges lé lesz. A lé azóta nem víz, miután a völgyiek a für-dőszobát egyenesen az árokba kana-lizálták, innen jön – már bocsánat – a

seggel, ami egyáltalán nem szép kifeje-zés, így aztán nem csoda, hogy vannak, akik ezen otromba kifejezést gondosan kerülve allének mondják a lét, szerintem nagyon helyesen. Bár ennyit környezet-védelemként.

” Mélytalaji sodrás?

Eközben Jánosunk nyomatja és nyomat-ja, mindegyre megnézi, mennyi van még benne. Sok van, nagyon sok, unalmasan sok, sőt mintha egyre több lenne. Csavar-gatja a fejét, azt mondja, nem érti. Mon-dom neki, én sem, mert van, amit nem le-het érteni. Azt viszont akárki gondolhat-ja, hogy Jánosunk szivattyúzik, mert egy szép, majdnem fagyos márciusi regge-len Jánosunknak kedve lett szivattyúzni. Honnan, honnan, a kútból szí. Az a hely-

zet, mondja Jánosunk, hogy a kút te-le van színültig, mert ilyenkor, mint a bá-nat, úgy gyűl a talajvíz. Állott, kocsonyás, később búze lesz, az is lehet, hogy már lé lett a kút vizéből. Jánosunk, jó szoká-sa szerint, minden évben szí, csak hogy később, május táján szokott pumpát in-dítani. Amikor az ösvényen megjelen-nek a Zengő mögötti falvakból egyszemé-lyes ösvényen libasorban jövő asszonyok. Ilyenkor Jánosunk beszorítja a slag végét, rájuk is juttat frissítő permetet. Van egy kis rikácsolás persze, de nem mondom, szépen állják az asszonyok. Sőt, mint me-séltem korábban, az asszonyok megnézik gyulladt arcukat a kút vizében, van, aki kifeszíti a ráncait, hátha leszívná a mély-ség. Csakugyan nagyon mély a Recse-gő panzió kútja, ha jól tudom, tizenkilenc gyűrűt nyomtak lefelé. Megint csak van Jánosunknak egy szokása: szivattyúzás után lekiált a mélybe, szemét behunyva hallgatja a visszhangzást. Úgy látom, ami nekem rém és félelmetes, az Jánosunk-

nak gyönyörűség. Próbálkozott tele kút-tal is, de visszhang értelemszerűen nem dobta magát, Jánosunk pedig lelelombozó-dott, jó darabig szomorú volt, nem mon-dom, hogy tartós letargia, ne adj’ isten: középfokú depresszió. Hanem gyűl a lé az árkokban, az útszé-li sáncokból majdnem kiömlik, a gyer-mekek hajózást játszanak, fent a kútból nem fogy, kétszer is pumpát állítottunk, füstölni kezdett a motor. Valami altala-ji sodrás lehet, mondja Jánosunk. Értem, mondom, pedig dehogyis, mondtam már, van, amit nem lehet érteni. Ha lé, akkor jó, mondja egy felvégi agglegény, aki mindig dühvel, szerintem inkább irigységgel követi a lugas alól Jánosunk spriccelését, és ilyenkor jön, hogy vágja földhöz magát. Fogja a pár sáros gumi-csizmát, kiállít a kapun. Guggolva mos-sa a csizmáról a sarat, nehezen megy le, mert száradt tavalyi sár. És van, aki az árokból egész vödörrel mer, előbb szét-nézve, hogy ne lássa meg senki.